

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA O'QISH SAVODXONLIGINI RIVOJLANTIRISHDA SUN'IY INTELLEKTGA ASOSLANGAN PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH

N.N.Nabiyeva¹

1. Osiyo Xalqaro Universiteti o'qituvchisi

Mas'ul muallif: Nabiyeva Nigora
Normuhammad qizi, Osiyo Xalqaro
Universiteti o'qituvchisi.

Accepted: 31 Avgust 2026
Published: 31 Avgust 2026

Copyright: © 2026 by the
author(s). Licensee Buxoro xalqaro
universiteti ilmiy axborotnomasi.

Iqtibos uchun: Nabiyeva, N. N.
BOSHLANG'ICH TA'LIMDA O'QISH
SAVODXONLIGINI
RIVOJLANTIRISHDA SUN'IY
INTELLEKTGA ASOSLANGAN
PEDAGOGIK
TEXNOLOGIYALARDAN
FOYDALANISH / N. N. Nabiyeva //
Buxoro xalqaro universiteti ilmiy
axborotnomasi. — 2026. — T. 8, №
1. — B. 338–342.

Annotatsiya. Mazkur maqolada boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quvchilarning o'qish savodxonligini rivojlantirishda sun'iy intellektga asoslangan pedagogik texnologiyalardan foydalanishning didaktik va metodik imkoniyatlari yoritilgan. Sun'iy intellekt yordamida o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlariga mos matnlar tanlash, turli darajadagi savol va topshiriqlar yaratish, matnni tushunish, tahlil qilish, xulosa chiqarish hamda o'z fikrini asoslash ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlari asoslangan. Mazkur tadqiqotda boshlang'ich ta'limda o'qish savodxonligini rivojlantirishga oid ilmiy-pedagogik adabiyotlar, o'quv dasturlari, darsliklar hamda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishga doir metodik manbalar tadqiqot materiali sifatida tanlandi. Tadqiqotda o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda matn bilan ishlash, savol va topshiriqlar tuzish imkoniyatlariga e'tibor qaratildi. Tadqiqot jarayonida tahlil, umumlashtirish, kuzatish, taqqoslash va pedagogik modellashtirish metodlaridan foydalanildi. Boshlang'ich sinflarda o'qish savodxonligini rivojlantirishda sun'iy intellektga asoslangan pedagogik texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarning matnni tushunish, tahlil qilish, xulosa chiqarish va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Sun'iy intellektdan an'anaviy pedagogik yondashuvlar bilan uyg'un foydalanish o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlariga mos topshiriqlar yaratish, darsdagi faolligi va o'qishga qiziqishini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, mazkur texnologiyalar o'qituvchiga ta'lim jarayonini samarali tashkil etish va individual yondashuvni ta'minlashda metodik yordam beradi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, o'qish savodxonligi, sun'iy intellekt, pedagogik texnologiya, raqamli ta'lim, individual yondashuv, matn bilan ishlash, tanqidiy fikrlash, o'quv topshiriqlari, PIRLS.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ОСНОВЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В РАЗВИТИИ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ В НАЧАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Аннотация. В данной статье освещаются дидактические и методические возможности использования педагогических технологий на основе искусственного интеллекта в процессе развития читательской грамотности учащихся начальных классов. Обоснованы возможности использования искусственного интеллекта для подбора текстов с учетом возрастных и индивидуальных особенностей учащихся, создания вопросов и заданий различного уровня сложности, а также развития навыков понимания и анализа текста, формулирования выводов и аргументированного выражения собственного мнения. Цель исследования заключается в изучении теоретических основ развития читательской грамотности в начальном образовании и раскрытии возможностей использования педагогических технологий на основе искусственного интеллекта. В качестве материалов исследования были использованы научно-педагогическая литература по вопросам развития читательской грамотности в начальном образовании, учебные программы, учебники, а также методические источники, посвященные использованию технологий искусственного интеллекта. Особое внимание уделялось возможностям работы с текстом, а также созданию вопросов и заданий с учетом возрастных и индивидуальных особенностей учащихся. В процессе исследования использовались методы анализа, обобщения, наблюдения, сравнения и педагогического моделирования. Использование педагогических технологий на основе искусственного интеллекта в развитии читательской грамотности учащихся начальных классов способствует развитию навыков понимания и анализа текста, формулирования выводов и самостоятельного мышления. Сочетание искусственного интеллекта с традиционными педагогическими подходами позволяет создавать задания с учетом возрастных и индивидуальных особенностей учащихся, повышать их активность на уроках и интерес к чтению. Кроме того, данные технологии оказывают методическую поддержку учителю в эффективной организации образовательного процесса и обеспечении индивидуального подхода.

Ключевые слова: Начальное образование, читательская грамотность, искусственный интеллект, педагогические технологии, цифровое образование, индивидуальный подход, работа с текстом, критическое мышление, учебные задания, PIRLS.

USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE-BASED PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES TO DEVELOP READING LITERACY IN PRIMARY EDUCATION

Abstract. This article examines the didactic and methodological possibilities of using artificial intelligence-based pedagogical technologies to develop reading literacy among primary school students. It substantiates the potential of artificial intelligence to select texts according to students' age and individual characteristics, create questions and tasks of different levels of difficulty, and develop skills in text comprehension, analysis, drawing conclusions, and supporting one's own ideas. The purpose of the study is to examine the theoretical foundations of developing reading literacy in primary education and to explore the possibilities of using artificial intelligence-based pedagogical technologies in this process. The study used scientific and pedagogical literature on the development of reading literacy in primary education, curricula, textbooks, and methodological sources related to the use of artificial intelligence technologies as research materials. Particular attention was paid to the possibilities of working with texts and creating questions and tasks while taking into account students' age and individual characteristics. The study employed the methods of analysis, generalization, observation, comparison, and pedagogical modeling. The use of artificial intelligence-based pedagogical technologies in developing reading literacy among primary school students contributes to the development of their skills in understanding and analyzing texts, drawing conclusions, and thinking independently. The integration of artificial intelligence with traditional pedagogical approaches makes it possible to create tasks tailored to students' age and individual characteristics, increase their classroom engagement and interest in reading. These technologies also provide methodological support for teachers in effectively organizing the educational process and ensuring an individualized approach.

Keywords: primary education, reading literacy, artificial intelligence, pedagogical technology, digital education, individualized approach, text-based learning, critical thinking, learning tasks, PIRLS.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarning bilim olish imkoniyatlarini kengaytirish bilan bir qatorda, o'qituvchining metodik faoliyatini ham takomillashtirishga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'limga kirib kelishi boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini rivojlantirishda yangi pedagogik imkoniyatlarni yuzaga keltirmoqda. Sun'iy intellekt yordamida o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlariga mos ta'lim materiallarini tayyorlash, matn bilan ishlashni tashkil etish, turli darajadagi savol va topshiriqlar yaratish hamda o'quvchilarning fikrlash faoliyatini faollashtirish mumkin. O'zbekistonda raqamli texnologiyalarni, xususan, sun'iy intellekt imkoniyatlarini turli sohalarga joriy etish davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biriga aylanib bormoqda. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 14-oktabrdagi PQ-358-son "Sun'iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilga qadar rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi qarorida mamlakatda sun'iy intellekt texnologiyalarini rivojlantirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish, ularni ijtimoiy sohalarga va iqtisodiyot tarmoqlariga joriy etish, shuningdek, aholining sun'iy intellektdan foydalanish bo'yicha bilim va ko'nikmalarini oshirish hamda kadrlar salohiyatini rivojlantirish ustuvor vazifalar sifatida belgilangan.

Boshlang'ich ta'limda sun'iy intellektdan foydalanishning muhim yo'nalishlaridan biri matnni dars maqsadiga mos ravishda tanlash va tayyorlashdan iborat. Masalan, uchinchi sinf o'qish darsida tabiat, hayvonot olami yoki insoniy fazilatlar haqida kichik badiiy matn tanlanadi. O'qituvchi sun'iy intellekt vositasidan foydalanib, o'quvchilarning yoshiga mos, mazmunan sodda va tarbiyaviy ahamiyatga ega bo'lgan matn yaratishda yordam olishi mumkin. Bunda sun'iy intellekt tomonidan tayyorlangan material o'qituvchi tomonidan albatta tekshiriladi, tahrir qilinadi va darsning maqsad hamda vazifalariga moslashtiriladi.

O'qish darsining samaradorligini oshirishda matnni o'qishdan oldingi tayyorgarlik jarayoni ham muhim ahamiyatga ega. Bu bosqichda o'quvchilarning mavzu haqidagi dastlabki tasavvurlarini aniqlash, ularni matn mazmuniga qiziqtirish va o'qishga yo'naltirish maqsadida turli savollardan foydalaniladi. Sun'iy intellekt yordamida matn mazmuniga mos taxminiy, qiziqarli va muammoli savollarni ishlab chiqish mumkin. Masalan, rasm asosida hikoyaning mazmunini taxmin qilish, voqealar qanday davom etishi mumkinligi haqida fikr bildirish yoki mavzu bilan bog'liq hayotiy tajribani eslashga undovchi savollar beriladi. Bunday savollar o'quvchining darsdagi faolligini oshiradi va uni matnni ongli ravishda o'qishga tayyorlaydi.

Matnni o'qish jarayonida o'quvchining mazmunni tushunishi va asosiy fikrni anglashiga alohida e'tibor qaratiladi. O'qituvchi o'quvchilardan matnda ishtirok etgan qahramonlarni aniqlash, voqealar ketma-ketligini aytib berish, asosiy ma'lumotlarni topish kabi topshiriqlarni bajarishni so'rashi mumkin. Bunday topshiriqlar o'quvchining matndan aniq axborotni izlash va undan foydalanish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

O'qish savodxonligini rivojlantirish faqat matndagi tayyor ma'lumotni topish bilan cheklanmaydi. O'quvchi matnda ochiq ifodalanmagan mazmunni anglay olishi, sabab va natijalarni bog'lashi, qahramonlarning xatti-harakatlarini tushuntirishi hamda muayyan xulosaga kelishi lozim. Shu sababli sun'iy intellekt yordamida tahliliy va xulosaviy savollarni ham shakllantirish mumkin. Masalan, qahramon nima sababdan ma'lum bir qarorga kelgani, uning harakati qanday natijaga olib kelgani yoki muallif nima demoqchi bo'lgani haqida savollar tuziladi. Bu jarayon o'quvchilarning mantiqiy va tahliliy tafakkurini rivojlantirishga yordam beradi.

O'quvchilarning mustaqil fikrlashini shakllantirishda baholovchi va ijodiy savollar ham katta ahamiyatga ega.

Matnni o'qib bo'lgach, o'quvchidan qahramonning xatti-harakatiga munosabat bildirish, o'z fikrini asoslash yoki voqea ishtirokchisi o'rnida bo'lganida qanday yo'l tutishini tushuntirish so'ralishi mumkin. Bunday topshiriqlar o'quvchini shunchaki javob berishga emas, balki o'z fikrini dalillar bilan asoslashga o'rgatadi.

Sun'iy intellektdan foydalanishning yana bir muhim imkoniyati o'quvchilar uchun bir xil matn asosida turli murakkablikdagi topshiriqlar yaratishdir. Sinfdagi barcha o'quvchilarning bilim darajasi bir xil bo'lmagani sababli, ayrim o'quvchilar uchun sodda va aniq topshiriqlar, boshqa o'quvchilar uchun esa tahliliy va ijodiy xarakterdagi topshiriqlar zarur bo'lishi mumkin. Sun'iy intellekt o'qituvchiga shu kabi differensial topshiriqlarni tayyorlashda metodik yordam beradi. Natijada har bir o'quvchi o'z imkoniyatiga mos vazifani bajarish orqali o'quv jarayonida faol ishtirok etadi.

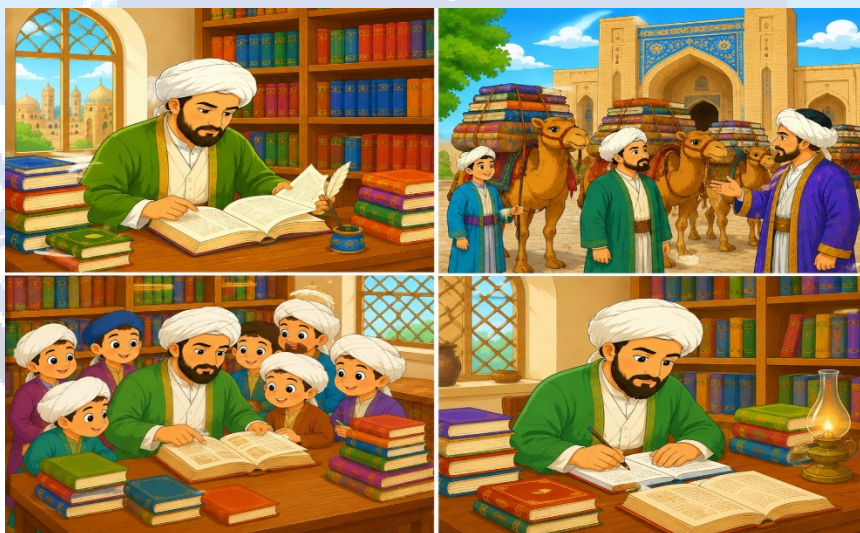
O'qish savodxonligini rivojlantirishda sun'iy intellekt yordamida PIRLS tipidagi topshiriqlarni shakllantirish ham muhim metodik imkoniyat hisoblanadi. Bunday topshiriqlarda o'quvchidan matndan kerakli ma'lumotni topish, turli ma'lumotlarni o'zaro bog'lash, yashirin mazmunni anglash, xulosa chiqarish, muallif fikrini tushunish va matn mazmunini baholash talab etiladi. Shu jihatdan sun'iy intellekt yordamida yaratilgan topshiriqlar o'qish savodxonligini rivojlantirishga yo'naltirilgan mashg'ulotlarni boyitishi mumkin.

Bunda sun'iy intellektning vazifasi o'quvchi o'rniga fikrlash yoki tayyor javob berish emas, balki o'qituvchining pedagogik faoliyatini qo'llab-quvvatlashdan iborat bo'lishi kerak. O'qituvchi sun'iy intellekt yordamida yaratilgan har qanday matn, savol yoki topshiriqni pedagogik nuqtayi nazardan ko'rib chiqishi, uning mazmunini tekshirishi va o'quvchilarning yoshiga mosligini baholashi zarur. Bu esa sun'iy intellektdan ta'lim jarayonida mas'uliyatli va maqsadli foydalanishni ta'minlaydi.

Adabiyotlar tahlili. Umuman olganda, boshlang'ich ta'limda sun'iy intellektga asoslangan pedagogik texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarning matnni tushunish, tahlil qilish, xulosa chiqarish, o'z fikrini asoslash va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish uchun muhim imkoniyat yaratadi. Sun'iy intellektning pedagogik jarayonga oqilona integratsiya qilinishi dars mazmunini individuallashtirish, o'quvchilarning faolligini oshirish va o'qish savodxonligini rivojlantirishga qaratilgan metodik ishlarni takomillashtirishga xizmat qiladi.

Shunday qilib, boshlang'ich sinf o'qish darslarida sun'iy intellektdan foydalanish matnni tanlashdan tortib, savol va topshiriqlarni ishlab chiqish, o'quvchilarning javoblarini tahlil qilish hamda ularga individual qayta aloqa berishgacha bo'lgan jarayonni metodik jihatdan qo'llab-quvvatlashi mumkin. Eng muhimi, texnologiya pedagogik maqsadga bo'ysundirilishi va o'quvchining mustaqil fikrlashi hamda faol o'qish faoliyatini rivojlantirishga xizmat qilishi lozim.

4-sinf "O'qish savodxonligi" darsligining 2-qismida berilgan "Abu Ali ibn Sino" rivoyati asosida o'quvchilarning matnni anglash, voqealarni tasavvur qilish va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish maqsadida sun'iy intellekt yordamida mazkur rivoyat mazmuniga mos badiiy rasm tayyorlash mumkin. Bunda rasm o'quvchiga tayyor mazmunni aytib beruvchi vosita emas, balki uning tasavvuri va fikrlash faoliyatini faollashtiruvchi didaktik material sifatida qo'llanadi.

Dars jarayonida o'qituvchi o'quvchilarga Abu Ali ibn Sino qiroatxonada kitoblar orasida o'tirgani, atrofida ko'plab kitoblar va kutubxonaga olib kelingan kitoblar ortilgan tuyalar tasvirlangan realistik rasmni namoyish etadi. Rasmda voqealar ketma-ketligining faqat muhim jihatlari aks ettiriladi, biroq unda tayyor hikoya yoki voqeaning to'liq mazmuni berilmaydi. O'quvchilarga rasmni diqqat bilan kuzatish, undagi qahramonlar, ularning harakatlari, muhit, predmetlar va ular o'rtnasidagi bog'liqlikni aniqlash tavsiya etiladi. Shundan so'ng o'qituvchi o'quvchilarga rasm asosida turli yo'naltiruvchi savollar beradi. Masalan, rasmda kim tasvirlanganligi, u qayerda ekanligi, atrofidagi kitoblar nimani anglatishi, tuyalar nega kitob ortib kelgani, qahramon nima bilan shug'ullanayotgani va uning qanday inson ekanligi haqida fikr yuritish so'raladi. Bunda o'quvchilarga rivoyat matnini so'zma-so'z qayta hikoya qilish emas, balki rasmda tasvirlangan voqealarni o'z tasavvuri asosida izohlash vazifasi beriladi. Mazkur faoliyat davomida sun'iy intellektning imkoniyatlaridan ikki tomonlama foydalanish mumkin. Bir tomondan, sun'iy intellekt yordamida rivoyat mazmunini o'quvchilarning yosh xususiyatlariga mos ravishda aks ettiruvchi realistik va mazmunli rasm yaratiladi. Ikkinchi

tomondan, o'qituvchi sun'iy intellektdan rasm asosida o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rag'batlantiruvchi savollar va ijodiy topshiriqlar ishlab chiqishda foydalanadi. Natijada o'quvchi tayyor matnni shunchaki yodlab yoki qayta aytib bermasdan, ko'rgan tasviri asosida mustaqil ravishda mazmun yaratishga harakat qiladi.

Masalan, o'quvchilarga "Rasmga qarab, voqea qanday boshlangan deb o'ylaysiz?", "Abu Ali ibn Sino nima uchun kitoblar orasida vaqt o'tkazmoqda?", "Rasmda tasvirlangan voqea qanday davom etishi mumkin?", "Qahramonning xarakterini uning harakatlari orqali qanday tasvirlaysiz?" kabi savollar berilishi mumkin. Ushbu savollar o'quvchini kuzatishdan fikrlashga, fikrlashdan esa matn yaratishga olib keladi.

Shundan keyin o'quvchilarga rasm asosida mustaqil matn tuzish vazifasi topshiriladi. Bunda ulardan rasmda ko'rgan voqealar asosida kichik hikoya yaratish, unga sarlavha qo'yish, voqealar rivojini izchil bayon qilish va yakunda xulosa chiqarish talab etiladi. O'quvchi rasmga qarab, qahramonning kimligi, uning nima bilan shug'ullanayotgani, nima sababdan kitoblarni qadrlayotgani va bu voqeadan qanday xulosa chiqarish mumkinligi haqida o'z fikrini yozma ravishda ifodalaydi.

Bu topshiriqning muhim jihati shundaki, o'quvchiga tayyor javob berilmaydi. Rasm faqat fikr uyg'otuvchi vosita bo'lib xizmat qiladi. Har bir o'quvchi bir xil rasm asosida turlicha mazmundagi matn yaratishi mumkin. Bir o'quvchi Abu Ali ibn Sinoning kitobga bo'lgan muhabbatini yoritishi, ikkinchi o'quvchi uning ilmga intilishiga urg'u berishi, yana bir o'quvchi esa kutubxonadagi voqealarni tasvirlashi mumkin. Shu tariqa o'quvchilarning individual fikrlashi va ijodiy yondashuvi namoyon bo'ladi.

Shunday qilib, 4-sinf "O'qish savodxonligi" darsligidagi "Abu Ali ibn Sino" rivoyati asosida sun'iy intellekt yordamida yaratilgan rasmni o'quvchilarga namoyish etish va shu rasm asosida mustaqil matn yozdirish o'qish darsini an'anaviy qayta hikoyalash faoliyatidan ijodiy va interfaol jarayonga aylantiradi. Bunday yondashuv o'quvchilarning tasavvurini kengaytirish, matn mazmunini chuqurroq anglash, mustaqil fikrlash, ijodiy yozish va o'z fikrini mantiqiy izchillikda bayon qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Metodologiya. Sun'iy intellekt yordamida matn jonlanishi boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini rivojlantirishda foydalanishga asoslangan innovatsion pedagogik yondashuv sifatida taklif etiladi. Mazkur texnologiyaning asosiy g'oyasi darslikdagi badiiy matnni o'quvchi uchun interaktiv, ko'rgazmali va muloqotga asoslangan ta'limiy muhitga aylantirishdan iborat.

Ushbu texnologiyani 4-sinf "O'qish savodxonligi" darsligining 2-qismida berilgan "Do'stlikda gap ko'p ekan" o'zbek xalq ertagini o'rganish jarayonida qo'llash mumkin. Ertakda qog'ozvoyni zerikib, qishlog'idan chiqib ketishi, turli joylarni kezishi va Kesakvoy bilan uchrashib, do'stlashishi tasvirlanadi. Darslikning o'zida ham Qog'ozvoy va Kesakvoyni do'stlashishiga nima sabab bo'lgani, qahramonlarga ta'rif berish, ertakni davom ettirish va undan xulosa chiqarishga yo'naltirilgan topshiriqlar mavjud.

Muammoli vaziyatlardan foydalanish. "Matn jonlanadi" texnologiyasida o'quvchi ertak matnini telefon, planshet yoki interaktiv doska orqali tizimga kiritadi. Sun'iy intellekt matn mazmunini tahlil qilib, undagi qahramonlar, voqealar ketma-ketligi, joy va asosiy g'oyani aniqlaydi. Shundan so'ng ertak mazmuniga mos rangli vizual sahnalar, qahramonlar dialoglari, savollar va ijodiy topshiriqlar shakllantiriladi. Masalan, Qog'ozvoyni yolg'iz holda yo'lga chiqib ketgani, turli joylarni kezayotgani, Kesakvoy bilan uchrashgani va ular o'rtasida do'stlik munosabati shakllanganini aks ettiruvchi rangli sahnalar o'quvchilarga namoyish etiladi. Bunda o'quvchi rasmni kuzatish orqali voqealarni tasavvur qiladi va matndagi hodisalarni ko'z oldida jonlantirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Shundan so'ng sun'iy intellekt o'quvchi bilan interaktiv muloqotga kirishadi. Masalan, ekranda Qog'ozvoy obrazi paydo bo'lib, o'quvchiga: "Men nima sababdan qishlog'imdan chiqib ketdim, deb o'ylaysan?" degan savol berishi mumkin.

O'quvchi o'z fikrini bildiradi. Sun'iy intellekt esa javob mazmuniga qarab keyingi savolni shakllantiradi. Agar o'quvchi Qog'ozvoyni zerikkanini aytsa, tizim: "Demak, Qog'ozvoyga nima yetishmagan ekan?" deb qo'shimcha savol beradi. Agar o'quvchi do'stlik haqida to'g'ri va asoslangan fikr bildirsa, sun'iy intellekt savolni murakkablashtirib: "Seningcha, Qog'ozvoy va Kesakvoyni do'stligi qanday sinovlardan o'tishi mumkin?" kabi savolni taklif qilishi mumkin.

Shu tarzda o'quvchi matnni shunchaki qayta hikoya qilmaydi, balki qahramonlarning harakatlarini tushuntiradi, sabab va natijani aniqlaydi, voqealarni bog'laydi, o'z munosabatini bildiradi va mustaqil xulosa chiqaradi.

Texnologiyaning muhim jihatlaridan biri o'quvchiga matnni davom ettirish imkoniyatini berishdir. Masalan, sun'iy intellekt o'quvchiga:

"Agar sen ertak muallifi bo'lganingda, Qog'ozvoy va Kesakvoyni do'stligi qanday davom etardi?" degan topshiriq beradi.

O'quvchi o'z tasavvuriga asoslanib ertakni davom ettiradi. Sun'iy intellekt esa o'quvchining matnini tayyor javob bilan almashtirmaydi, balki uning fikrini rivojlantirish uchun qo'shimcha savollar beradi. Shu orqali ijodiy fikrlash va mustaqil matn yaratish ko'nikmalari shakllanadi.

Mazkur texnologiyada PIRLS tipidagi topshiriqlardan ham foydalanish mumkin. Masalan, o'quvchiga: "Qog'ozvoy nima sababdan yo'lga chiqdi?" degan savol berilib, matndan aniq ma'lumot topish ko'nikmasi rivojlantiriladi.

Keyin: "Qog'ozvoy va Kesakvoyni do'stlashishiga nima sabab bo'lgan?"

degan savol orqali o'quvchi voqealar o'rtasidagi bog'lanishni aniqlaydi.

Shundan so'ng: "Qahramonlarning xatti-harakatidan ularning insonlarga o'xshashini izohlang" kabi savol berilib, o'quvchidan talqin va xulosa chiqarish talab etiladi.

Yuqori darajadagi topshiriqda esa: "Sizningcha, haqiqiy do'st qanday bo'lishi kerak? Fikringizni ertakdagi voqealar bilan asoslang" degan savol berilishi mumkin. Bunday topshiriq o'quvchining baholash, mustaqil fikrlash va fikrini dalillar

bilan asoslash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Eng muhimi, sun'iy intellekt bu jarayonda o'qituvchining o'rnini bosmaydi. O'qituvchi texnologiyadan foydalanish maqsadini belgilaydi, yaratilgan rasmlar, savollar va topshiriqlarni tekshiradi, ularning 4-sinf o'quvchilariga mosligini baholaydi hamda o'quvchilarning javoblarini pedagogik jihatdan tahlil qiladi. Sun'iy intellekt esa o'qituvchining metodik yordamchisi va o'quvchi bilan interaktiv muloqotni tashkil etuvchi vosita sifatida xizmat qiladi.

Xulosa. Sun'iy intellekt texnologiyalaridan boshlang'ich ta'lim jarayonida foydalanish ta'lim mazmunini zamonaviylashtirish, o'quv jarayonini individuallashtirish va o'qituvchining metodik faoliyatini samarali tashkil etish uchun keng imkoniyat yaratadi. Sun'iy intellekt yordamida o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlariga mos ta'lim materiallari, savol va topshiriqlarni ishlab chiqish, o'quv faoliyatiga tezkor qayta aloqa berish hamda ta'lim jarayonini differensial tashkil etish mumkin. Shuningdek, mazkur texnologiyalar o'qituvchiga o'quvchilarning ehtiyojlarini aniqlash, ta'lim mazmunini moslashtirish va zamonaviy raqamli vositalardan samarali foydalanishda metodik ko'mak beradi. Shu bois sun'iy intellektni pedagogik maqsad asosida, o'qituvchi nazorati ostida va ta'lim jarayonining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda qo'llash boshlang'ich ta'lim samaradorligini oshirishning istiqbolli yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

- [1] O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 14-oktabrdagi PQ-358-son qarori
- [2] Abdumutalov B.M. Ta'lim jarayonini optimallashtirishda sun'iy intellekt va kompyuter dasturlarining ahamiyati – 2025
- [3] Околелов О.П. Искусственный интеллект в образовании. – Москва; Берлин: Директ-Медиа, 2020. – 82 с.
- [4] Гриншкун В.В., Шунина Л.А. Современная цифровая дидактика. Том 2. – Москва: А-Приор, 2023.
- [5] Бялик М., Фейдл Ч. Искусственный интеллект в образовании: перспективы и проблемы для преподавания и обучения. – Москва: Альпина PRO, 2022.
- [6] Bekchanova N.B., Rajabova N.E., Karimova K.R. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi. Urganch. 2024. – 336 b.